

בגרות סערין שלטו אף משמן זית ולשון ואולי לאו דוקא, ובגד חנוכה אם יש מעלה בשמן זית מטעם שהגם הא היה בשמן זית הא גם בזמנו עדיף להדליק בשמן זית, אבל כיון שבזמן הגמרא לא היה במקומם נרות שלליל נהוריהו לא היה נוגע לדינא בשביל טעם שהיה הכס בשמן זית לא הולך למינקט מאחר שטעם זה דליל נהוריהו שהולך לו בשביל נר שבת סגי גם לנר חנוכה. אבל איכא ראייה מהא דמריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי דהיי סבור דמעלת משיך נהורי עפי עדיף ממעלת ליל נהוריהו דבשמן זית, מ"מ היה לו להכריע ליקח שמן זית לנר חנוכה מטעם שהגם היה בשמן זית ולנר שבת ליקח משחא דשומשמי מלד מעלת משיך נהורי עפי דהיי סבור דעדיף ממעלת ליל נהוריהו, דהא לא מסתבר דמריש לא הוה ידע רבה דאיכא שום מעלה בשמן זית שלכן מכריע מעלת משיך נהורי דמשחא דשומשמי גם טעם המיוחד לנר חנוכה מלד הכס, דבזה ודאי ידע מעלמו ומריב"ל למד שמעלת ליל נהוריהו עדיף שלא כדכיה סבור שמעלת משיך נהורי עדיף, וא"כ היה שייך זה לנר שבת ולא לנר חנוכה, ומדנקט בגמרא בהלכות חנוכה משמע שגם לנר חנוכה הוה מהדר רבה אמשחא דשומשמי אלמא דסובר רבה דאין זה טעם כלל. ולכאורה תמוה מ"מ לא יכיה זה טעם לעשות המלוא דנר חנוכה בשמן זית.

וילא כהדלקה אף כשאינו צדיתו כדאר"ז בסמוך דאמר כשהוא דנסידי אתחא לא נריכנא לאישתחופי בפריעי במקום שהוא נמלא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי, מ"מ מלריך שיהא חייבת דאף אם אינה חייבת כשהיא פנויה היה לה בית מ"מ צדית בעלה הא נעשה בזה חייב בעלה, ואין לומר משום דלא היה בשם נר חנוכה, דהא עכ"פ כיון שהיה להאשה מלוא כחיה מלוא ועשה יש להחשיב זה נר חנוכה, וממילא יולא הצעל בזה, ולריך לומר דאם לא היתה מחוייבת היה נחשב הנר שהדליקה כנר של אינו מלוא דא"ל שיעשה בחשיבות המלוא יותר מכפי ששייך לה אבל הוא חדוש גדול דיותר היה מסתבר דהמלוא היה בלתי חשיבות בין מלוא ובין אינו מלוא רק לענין המקיים יש חלק ולפ"מ דלריך לפרש כאן בסוגיא משמע שגם בחשיבות המלוא איכא חלק, וי"ע, וכשמדליק אחר צדיתו עזרו יש להסתפק אם מועיל בזה וקיים מלואו אף כשליכא כאן כמו כשהדליקה אשתו, או שכיון שאינו ככאן ואינו שומע אינו יולא ומה שאמר הדליקה חש"י לא עשה כלום דמשמע כהדלקת גדול יולא הוא כשצד"צ נמלא כאן וזוה להם להדליק, וי"ע לדינא.

הערה כג

וְנִרְאָה שהטעם הוא משום דשמן זית שהוכשר למנורה שהוא כתיב כמעט שליכא עתה בזמנו שצ"ל אין משתמשין בזה וכיה זה עשיר מיוחדת למנורה לכן אין לנו השמן זית דהוכשר למנורה ולכן סובר רבה דאין צדית שמן זית חשיבות ומעלה לנר חנוכה, ועיין בעט"ז ריש סימן רע"ג שכתב בשם מהר"ל מפראג דמאחר שהגם נעשה ע"י שמן לריך לקיים המלוא ע"י נרות של שמן, לריך לומר למה שצדיתו שכונתו מטעם זה הוא שיהי לכל מיני שמן, ולמעט נרות של שטוב או חלב שהזכיר שם ולא שמעט זה יכיה דוקא בשמן זית משום דגם בשמן זית המלוי חללו לא הדליקו במנורה שבמקדש כדכחצתי וזוה הוא לכל השמנים, ובמפורש בגמרא שליכא שום מעלה בשמן זית, ואף שהוא פוסל שם נרות של שטוב וחלב מטעם אחר שהם נקראין חצוקה, מ"מ נקט גם טעם זה, אף שטעם חצוקה הוא גם לפסול וטעם שנעשה בו הכס הוא רק לענין שהוא מן המוצהר משום דגם הוא צעמנו אפשר סובר דהוא טעם קלוש לפסולו, וגם ידע כי המנהג הוא להדליק בנרות של שטוב כדכחצ הרמ"א ואין צדיתו של מהר"ל מפראג אף שהיה גדול הדור לפוסלן, לכן כתב גם טעם זה שהוא רק למלוא מן המוצהר לומר שאף שמקילין לענין דיעבד יחברו להתחלה להדליק בשמן איזה שמן שהוא משום שהגם נעשה ע"י שמן, ועיין

מפורש דבסוגין דמעלת שמן זית אף לנר חנוכה אינו משום שהגם נעשה בנרות המקדש שהיה משמן זית אלא משום דליל נהוריהו עפי כדאמר אבוי משמיה דמר דהוא רבה בעמא דריב"ל, ודחוק לומר דאיירי בנר של שבת כיון דבסוגין הא איירי בנר חנוכה, ואף שבשביל נר שבת שגמי סברי החוס' דאריב"ל ששמן זית מן המוצהר הולך לטעם דליל נהורי עפי ולכן אפשר שנקט לטעם זה שהוא טעם לתרויהו, ולא הולך לומר עוד טעם דשייך רק לנר חנוכה משום שאינו נוגע לדינא, אף שבזמנו הא נוגע זה לדינא דהרי בזמנו איכא נרות שעדיפי עובא לנהורא משמן זית, ולנר של שבת פשוט נרות אלו שלנו עדיפי אף משמן זית, וכן כתב צמ"צ סימן רס"ד ס"ק כ"ג דבנרות שקורין סערין שלליל ודאי יותר מן השעור ואינו רגיל להכות בו אפילו בחול עדיף מנר שטוב ואולי אף נבל השמנים ופשוט שאף שכתוב ואולי הוא ברור שעדיף דהא כתב המ"צ בסימן ער"ה סק"ד דנגד נר סערין שלנו מותר גם לקרות דידוע דא"ל להענייב כלל לעולם ולא שייך לחוש גם לשמא ימחוט דאורו ללול מאד ולפני נר דשמן זית הא אסור לקרות מחשש שמא יטה, שלכן ודאי שסובר דעדיף להדליק נר של שבת

הערה בר

וטעם משוך נהורי טפי דליכא במשחא דשומשמי שפרש"י אינו ממחר לכלות כשמן זית לכאורה תמוז דבשזיל זה הא כשיתן שמן כל כך שידלק כל השיעור שהלריכו שהוא עד דכליא ריגלא דתרמודאי חין במשחא דשומשמי שום מעלה נגד שמן זית, והא פשוט שאין שיעור כל השמנים שיהיה בזה ומכל מין שמן צריך שיתן שמן בנר כפי שידליק כל השיעור ובפחות מזה לא ילא להפוסקים בלישנא דתרא דא"נ לשיעורא, וא"כ לא מוכן מה שהיה מהדר רבה אמשחא דשומשמי בשזיל זה, וטעם החוס' דנפיש נהוריה טפי ואולי היה כן גירסתם בגמ' הוא טעם אחר דהאור ממנו נפיש מבשמן זית, וטעם זה נראה אף שג"כ פשוט שהלוי לפי הפחילה דאם יעשה פחילה עבה מכפי שעושה במשחא דשומשמי יהיה אורו ג"כ גדול, מ"מ נחשב זה מעלה שמשחא דשומשמי אורו גדול משמן זית בפחילות שוות ושייך להחשיבו בשזיל זה, אבל עיין במהרש"א שדפוס צליל נהוריה שהוא שאורו גדול ודחי לפרושי במש"כ החוס' דנפיש נהוריה טפי שהוא כפרש"י דאינו ממחר לכלות כשמן זית וזה תמוז לכאורה וי"ע.

הערה בה

פרש"י על מה שאמר מאי ממעט המדליק בשאר הימים ממעט זמן דמשכגיטנו להתחלת זמן הגיענו, ולכאורה קשה הא על עולם היום דחוטבה ופורים לא מצרכין זמן דלא דמי ליו"ט שעלם היום נקדש בחיוב לשבות צו ולקרותו יום מקרא קדש ולאיסור מלאכה, אלא על המאור שעושין ציט זה הוא ברכה בזמן מחמת שהיא מורה הבאח מזמן לזמן צין מלוא הדלקת הנרות שהוא בחוטבה צין קריאת המגילה שהוא בפורים, שלכן כיון שכל יום לכאורה הוא מורה אחרת היה לן להצריך לצרך זמן בכל יום כשמדליק, וכדחזיקו במגילה שמצרכין גם על קריאת היום זמן אף שכבר צורך על קריאת הלילה, וצריך למד בהכרח שכל הדלקת שמות הימים הן מורה אחת, וכן צריך לומר במלוא לולב שמקדש שהיו בשצעה הימים שהיו מורה אחת, שלכן אין מצרכין זמן בלולב אלא ציט ראשון משום שאין עדיין זכר למקדש שהיו מורה אחת, ובמגילה קריאת הלילה וקריאת היום הן שתי מלואות מיוחדות ועדיין י"ע בזה.

במ"צ שם סק"ד דג"כ כתב ומ"מ מורה של שמן טפי מנרות של שיעור דמ"י השמן נעשה הכנס, ולא כתב שמעט זה מורה בשמן זית ובשע"ל ליון להשבות מהר"י צריך ולמהר"ל מפראג שהביא בעט"ז, אלמא דמפרש ג"כ שהמעלה מטעם זה אינו על שמן זית דוקא אלא כל השמנים שיון למעלה זו. אבל בערוך השלחן כתב מטעם זה שמורה מן המוצא בשמן זית לצד הטעם שנמשך אחר הפחילה יפה ולליל נהוריה מוצא גם שהגם נעשה בשמן זית, והוא תמוז קלח דהוא דלא כדמשמע מגמרא ולמה שצארחי הוא גם כמפורש בגמרא שליכא שום מעלה בשמן זית בשזיל טעם זה וי"ע.

והפ"א ראיתי בשער הליון במ"צ שם שהביא ממהותי השקל שהביא דעת מהר"ל מפראג שלא להדליק כלל בנר של שש וחלצ אלא דוקא בשמן מפני שהגם נעשה בשמן אבל אין נוהגין כוותיה, דלא הוצא כלל במהר"ש טעם דנעשה הגם בשמן אלא הטעם דהוי אצוקה, והוא פשוט שהוא הביא רק הטעם ששזילו פוסל מהר"ל מפראג שהוא הטעם דהוי כאצוקה שהוא טעם לפסול כמדורה דפוסל רבא בסמוך, וע"ז כתב מהר"ש שאין נוהגין כן דכן הוא האמת כדכתב הרמ"א שנוהגין להדליק, שא"כ צריך שאיפסק דלא כמהר"ל מפראג, אבל הטעם שכתב שהגם נעשה ע"י שמן ודחי גם כיונה מהר"ל מפראג אינו לפסול מטעם זה דהא לא הוצא כלל בגמרא טעם זה שדחי לא שייך שנפסול בשזיל טעמים שלא הוצאו בגמ' ולא בדברי רבותינו הראשונים אלא שהוא טעם רק למורה מן המוצא, ומ"ש גם טעם זה אחרי שסובר שפסול מוכרחין לומר כדכתבי מלחר שבעלזמו מסופק בפסולו שדאי ל"ד למדורה שגמרא לפ"מ שכתב רש"י שלי"ד לנר, ולכן כתב גם טעם זה אף שהוא טעם רק לענין לכחילה, לא הביא במהר"ש משום דלא כי יכול לאסוקי ואין מוכיין כן דודאי כו"ע נוהגין לענין לכחילה להדליק בשמן ולא בנרות דשע"ל וחלב, וכוהגים בנרות של שש שכתב הרמ"א הוא לענין דיעבד וגם אולי לסחם בנ"א שאין מהרין כל כך לעשה מורה מן המוצא כשיש עיראח יותר והולאת ממון קלח יותר, וגם לענין לכחילה נוהגין גם בשמן זית דוקא ומפני הטעם המורגל לחינשי מחמת שנעשה הגם בשמן זית כדכתב בעה"ש אף שהקשתי על טעם זה. ולכן מש"כ בשע"ל מממה"ש שאין נוהגין כמהר"ל מפראג גם לענין הטעם דנעשה הגם בשמן תמוז דמ"ז לא כתב מהר"ש שאין נוהגין דודאי נוהגין כו"ע להדליק למורה מן המוצא בשמן מטעם זה ולא רק בשמן אלא דוקא בשמן זית, והאין נוהגין שכתב מהר"ש הוא שאין נוהגין לפסול נר שש וחלב וי"ע כיונה שע"ל.